

Ēnu ekonomikas ietekme uz uzņēmējdarbības vidi Latvijā

Andrejs Jakobsons

LDDK finanšu un nodokļu eksperts

2010.gada 1.oktobrī

Dažas patiesības

- Globālā ekonomikas recesija palielināja to uzņēmumu skaitu, kuri ir daļēji vai pilnībā iesaistījušies ēnu ekonomikā.
- Ja ēnu ekonomika palielinās:
 - iespējas izdzīvot legālajam biznesam samazinās – konkurences cīņā par tirgus daļu zaudē legālais business;
 - no legālās izdevumu optimizēšanas ir risks pāriet nelegālajā ekonomikā.
- Palielinot nodokļu slogu rodas risks, ka samazināsies valsts iekasēto nodokļu apjoms.
- **Lai valsts izietu no ekonomiskās krīzes, valstij jāstimulē jaunu uzņēmumu veidošana, jāatbalsta esošie legālie uzņēmumi un jārada apstākļi pelēkās ekonomikas uzņēmumu pārejai legālajā zonā.**

Ēnu ekonomikas ietekme uz legālo biznesu

- Samazina uzņēmuma peļņu, apgrozījumu,
- Spiež optimizēt izdevumus (līdz pat pārejai pelēkajā zonā),
- Rada apstākļus legālās uzņēmējdarbības pārtraukšanai,
- Fiktīvu uzņēmumu veidošana, neregistrēta darbība

Uzņēmējdarbības vide izdevīgāka nelegālajam biznesam

Uzņēmuma izdevumu „optimizēšanas” iespējas:

- Uzņēmumā nodarbināto darbinieku darba algas daļēja izmaksa aploksnē,
- Nelegālā nodarbinātība (*piemēram, nelegālās nodarbinātības īpatsvars profesionālās uzkopšanas nozarē pieaudzis līdz pat 70%, liels īpatsvars arī celtniecības nozarē*),
- Pilnīga vai daļēja nodokļu nemaksāšana, ienākumu slēpšana,
- Dubultā grāmatvedība,
- Skaidras naudas darījumi,
- Nelegālu ražotņu veidošana,
- Ārzonu kompāniju dibināšana,
- Dokumentu viltošana (kases čeki, pavadzīmes, preču izcelsmes dokumenti utt.).

Minētais var attiekties uz jebkuru nozari!

Status quo (1)

- LDDK 2009.gada 21.decembrī **noslēdza vienošanos ar Saeimu** par sadarbību ēnu ekonomikas samazināšanai.
<http://www.lddk.lv/index.php?c=100&group=archive&p=1268&page=1>

- Neregistrētās nodarbinātības mazināšanas plāns (LM)
 - Plāns daļēji iezīmē problemātiskās jomas, bet piedāvātie risinājumi galvenokārt vērsti uz godīgiem uzņēmējiem. Jauni slogi legālajam biznesam.
- Ēnu ekonomikas mazināšanas plāns (FM)
- Pieņemti atbalsta pasākumi mikrouzņēmumiem

Status quo (2)

- Darba likums – paplašinātas iespējas sociālajam dialogam
 - Darba devēju organizācijas, kas pārstāv 50% no nozarē nodarbinātajiem vai tā apgrozījums sastāda 60% no nozares izstrādes, var slēgt paplašinātās ģenerālvienošanās, kas ļauj, piemēram, noteikt minimāli pieļaujamo darba algas apmēru konkrētajā nozarē un pat pa profesiju grupām. Šai vienošanās var būt arī citi nosacījumi, piemēram, par vienotiem darbības principiem, kuri jāievēro darba devējiem strādājot augstas tirgus konkurences apstākļos, u.c.
- Publisko iepirkumu likums – pašvaldību ieinteresētība atbalstīt deklarēto darbu
 - Ņemot vērā, ka šobrīd Publisko iepirkumu likuma 39.panta (1) daļas 6.apakšpunktā ir noteikts, ka uzņēmumam ir jāmaksā vismaz 70% no vidējās darba algas nozarē, Darba devēju organizācijām ir iespēja šādu vidējo algu arī noteikt, lai izvairītos no neobjektīvas statistikas datu interpretācijas.

Biznesa pašiniciatīva

- Izveidots Ilgtspējas indekss
<http://www.ilgtspejasindekss.lv/indekss-2010/>
- Darba devēju organizāciju loma palielinās:
 - Paplašinās koplīgumu slēgšanas iespējas,
 - Negodīgu komersantu “izstumšana” no uzņēmēju biedrībām,
 - Apliecību un sertifikācijas ieviešana.

Risinājumu pamatprincipi

- Kontrolējošajām valsts iestādēm jāuzlabo tirgus kontrole, izmantojot jaunas tehnoloģijas un sadarbojoties savā starpā,
- Legālas izcelsmes preču un legālā biznesa aizsardzība,
- Valsts iestāžu sadarbība ar nozaru asociācijām, dialoga nepieciešamība,
- Normatīvo aktu bāzes pilnveidošana ģenerālvienotības (koplīgumu) izmantošanai nozarēs,
- Ražošanu stimulējošas nodokļu likumdošanas izveidošana,
- Nodokļu amnestija (konceptija par personu pāreju uz legālo ekonomiku, izskatot iespēju par atbrīvošanu no atbildības par nodokļu pārkāpumiem),
- Kvalitatīvas publiskās pārvaldes nodrošināšana.

Jāņem vērā, ka:

- Izskaužot pelēko ekonomiku – vietā jārada legālā, pretējā gadījumā ekonomiskā situācija valstī kopumā pasliktinās. Pieaug neregistrētais bezdarbs.
- Ārvalstu investori nav ieinteresēti ieguldīt finanšu līdzekļus biznesā, kurš darbojas pelēkajā zonā.
- Bankas nav ieinteresētas sadarboties ar uzņēmējiem un izsniegt kredītus, ja pastāv aizdomas, ka uzņēmumā ir dubultā grāmatvedība.

Pateicos par uzmanību!

Izaugsmei un labklājībai!

Konsultācijas biedriem: www.lobijs.lv

Informācija sabiedrībai: www.iddk.lv

Latvijas Darba devēju konfederācija